Муниципальное казенное общеобразовательное учреждение
«Кизлярская гимназия №1 имени М.В. Ломоносова»
городского округа «город Кизляр»

Открытый урок
по родному языку (аварскому)

5 класс

«Прилагательное»

Учитель родного языка: Хадисова З.М.

г.Кизляр, 2018г.

ПрилагательноялратIа росун хъвазе.

Гiат1идаб ва бечедаб ВIатан буго нилъер. Нилъер гьайбатаб ВатIаналда руго чIахIиял рохьал, рорхатал мугIрул. МугIруздасан чвахулел руго хехал гIорал. Гьенир рижула тIагIамал пихъал. Рорхатал мугIрузда кванала гIиял. Гьез нилъее кьола кьарияб гьан, беэнаб хIан, тамахаб квас, гьуинаб рахь. РакI пана гьабула нилъер ВатIаналъул тIабигIаталъ.

-Лъимал, тексталда гIемерлъул формаялда ругел прилагательноял рате. (бицун)

ЧIахIиял рохьал, рорхатал мугIрул, хехал гIорал, тIагIамал пихъал.

-Лъимал, цолъул формаялда ругел прилагательноял рате.

ПIатIидаб, бечедаб, гьайбатаб, кьарияб, беэнаб, тамахаб, гьуинаб.

-Лъимал, щиб жо кколеб ВатIан?

ВатIан буго щивав чи гIураб ва вижараб бакI.

- Нужер ВатIан щиб кколеб?

Нижер ВатIан ккола ЦIобокь-Миякьо, Дагъистан, Россия.

- РачIа лъимал нилъеца гьаб кIиябго предметияб цIаралъе данде кколел прилагательноял хъвазин.

Эбел- хIеренай, хIалимай йокьулей, разияй, берцинай, хирияй гIагарай,гурхIулей.

ВатIан- гIагараб, кIудияб, хирияб, берцинаб, бокьулеб, гьайбатаб, бечедаб, чIухIараб.

Баян: Лъимал, эбелги ВатIанги ккола инсанасе бищунго гIагарал рагIаби. Гьел рагIабазе ургъарал прилагательноял цоцада релъълъарал руго. Гьелъул магIна ккола эбел йокьулаpесе ВатIанги бокьуларилан. Эбел цIуни ккола ВатIан цIуни, ялъуни ВатIан цIуни ккола эбел цIуни.

В). Предложениял гIуцIе гьал рагIабигун: эбел, ВатIан.

Хирияб ВатIан цIунизе ккола нилъеца. Дие гIумру кьурай гIадан ккола эбел

- Кинал кицаби лъалел нужеда? (лъалел кицаби рицине)

Г). Творчествияб халтIи. (ТIанкIазул бакIалда прилагательноял лъезе, хал гьабизе тексталъулъ ккараб хиса-басиялда)

... роол къоял лъугIана. ТIаде щвана ... хасалихълъи. Хасалихъе къоял къокълъула. ПIадамаз ... ретIел ретIуна. Милъиршаби ... улкабазде унел нухда ратила. ГъутIбуздаса ... , ... , ... тIанхал гъунел руго. РагIа- ракьан гьечIел гIатIилъабаздасан ... гьури пулеб буго. ПIадамаз жидерго ахикьа ... бачIин бакIарулеб буго.

Б) ТӀасабищул диктант.

Прилагательноял ратӀа росун хъвазе.

ГӀатӀидаб ва бечедаб ВӀатан буго нилъер. Нилъер гьайбатаб ВатӀаналда руго чӀахӀиял рохьал, рорхатал мугӀрул. МугӀруздасан чвахулел руго хехал гӀорал. Гьенир рижула тӀагӀамал пихъал. Рорхатал мугӀрузда кванала гӀиял. Гьез нилъее кьола кьарияб гьан, беэнаб хӀан, тамахаб квас, гьуинаб рахь. РакӀ пана гьабула нилъер ВатӀаналъул тӀабигӀаталъ.

-Лъимал, тексталда гӀемерлъул формаялда ругел прилагательноял рате. (бицун)

ЧӀахӀиял рохьал, рорхатал мугӀрул, хехал гӀорал, тӀагӀамал пихъал.

-Лъимал, цолъул формаялда ругел прилагательноял рате.

ГӀатӀидаб, бечедаб, гьайбатаб, кьарияб, беэнаб, тамахаб, гьуинаб.

-Лъимал, щиб жо кколеб ВатӀан?

ВатӀан буго щивав чи гӀураб ва вижараб бакӀ.

- Нужер ВатӀан щиб кколеб?

Нижер ВатӀан ккола ЦӀобокь-Миякьо, Дагъистан, Россия.

- РачӀа лъимал нилъеца гьаб кӀиябго предметияб цӀаралъе данде кколел прилагательноял хъвазин.

Эбел- хӀеренай, хӀалимай йокьулей, разияй, берцинай, хирияй гӀагарай,гурхӀулей.

ВатӀан- гӀагараб, кӀудияб, хирияб, берцинаб, бокьулеб, гьайбатаб, бечедаб, чӀухӀараб.

Баян: Лъимал, эбелги ВатӀанги ккола инсанасе бищунго гӀагарал рагӀаби. Гьел рагӀабазе ургъарал прилагательноял цоцада релълъарал руго. Гьелъул магӀна ккола эбел йокьуларесе ВатӀанги бокьуларилан. Эбел цӀуни ккола ВатӀан цӀуни, ялъуни ВатӀан цӀуни ккола эбел цӀуни.

В). Предложениял гӀуцӀе гьал рагӀабигун: эбел, ВатӀан.

Хирияб ВатӀан цӀунизе ккола нилъеца. Дие гӀумру кьурай гӀадан ккола эбел

- Кинал кицаби лъалел нужеда? (лъалел кицаби рицине)

Г). Творчествияб халтӀи. (ПанкӀазул бакӀалда прилагательноял лъезе, хал гьабизе тексталъулъ ккараб хиса-басиялда)

... роол къоял лъугӀана. ТӀаде щвана ... хасалихълъи. Хасалихъе къоял къокълъула. Падамаз ... ретӀел ретӀуна. Милъиршаби ... улкабазде унел нухда ратила. ГъутӀбуздаса ... , ... , ... тӀанхал гъунел руго. РагӀа- ракьан гьечӀел гӀатӀилъабаздасан ... гьури пулеб буго. Падамаз жидерго ахикьа ... бачӀин бакӀарулеб буго.

Кинаб хиса-баси ккараб тексталда жаниб предметияб цIаргун прилагательное лъураб мехалъ?

-МагIнаялъул рахъалъ текст цIубана.

-ПасихIлъи бачIана.

-Текст берцинлъана.

БIитун буго, лъимал, шагIирзабаз ва хъвадарухъабаз жидерго асарал хъвазе хIалтизарула эпитетал-прилагательноял.

-Гьаб тексталда лъагIалил кинаб заманалъул бищунеб бугеб?

-Хасалихълъиялъул моцIаллъун кинал моцIал колел?

-Кинаб хиса-баси кколеб тIабигIаталъул?

БитIун буго, лъимал. Гьале жеги нилъеда гьоболлъухъ буго хасалихълъи. Гьелда меседилабилан абула. Щай гурелъудал хасалихълъи ккола кьучIдасанго тIабигIаталъул сурат хисизабулеб лъагIалил заман. Дагьал церегIанцин руччун гIурччинго тIанхазул цIун рукIарал гъутIби тIаса тIанхалги гъенон, янгъизго, бесдаллъун хутулел руго. Сверухълъиялъул хал гьабураб мехалъ, месед гIодоб хьвараб гIадин, ракьго цIун буго гIажаибал тIанхаз. Аби буго, лъимал, хасалихъе ясал берцинлъулилан.

ГIалхул хIайваналги хасалоялде хIадурлъула хасалихълъиялъул моцIазда. Гьел жидерго рукIназухъ рахчула. Гьез жидеего нахърател гьабула, гIадамазго гIадин.

Д). Лъимал, хасалихълъиялде рахъарал кинал кучIдул лъалел нужеда?

« Хасалихълъи » - Р.Хамзатов.

ГIурус поэтазул лъие бищунго бокьулеб букIараб хасалихълъи?

Пушкиние.

Стих-е «Унылая пора»

РачIа, лъимал, гьанже гьаб тексталъул ахирисеб предложениялъе тIубараб синтажисияб разбор гьабизе.

ГIадамаз жидерго ахакьа гьарзаяб бачIин бакIарулеб буго.

(ГIадат, хабар предложениял, тIибитI, тIуб предложениял,бетI. членал: гIадамаз, бакIарулеб буго; бетI гурел членал: жидерго, ахакьа, гьарзаяб).

Е). Морфологияб разбор (бицун)

Берцинаб – прилагательное, берцинаб, качест.,гь.ж, цолъул форма.

Меседилаб – прилагатель., Меседилаб, гьоркь. прил. гь.ж, цолъул форма.

Прилагательноял кина-кинал рукIунел? (бицун)

Качествиял, бетергьанлъиялъулал, гьоркьоблъиялъулал.

Мисалал рече:

Качествиял	Гьоркьосел	Бетергьанлъиял
ЦIакъаб	Жакъасеб къо	Царалаб пакру
Хехав	ГIарцулаб рачел	Инсулаб тIалаб
ТIагIамаб	Гъоркьисияб сон	БацIилл гIамал
		Эбелалъул

бербалагьи

Фонетикияб разбор.

Гьарзаяб- 3сл, уд 2сл, рагь. гь [а], [а], [йа]

Рагьукъ- гь [гь] , [р] ,[у] , [к] 7х 8гь.

Ж). Падежазде сверизе (бицун): тIогьилал тIанхал, кIудияв.

Прилагательноял падежазде кин сверулел.

Прилагательноял падежазде сверуларо.

Сверула предметияб цIаралъул бакIалда хIалтIизабулаго.

Предметияб цIаргун цадахъ.

Прилагательное кин лъугьунеб?

-ая, -яб,- себ,- суффиксазул кумекалдалъун.

РагIаби журан.

ХIалти 1 гьум 66

ХIалти 4 гьум 67

--Гьал прилагательноязе синонимал ратизе. Кинал рагIабазде синонимал абулеб? (бицун,слайд)

ВатIан – улка.

Бечедаб – гьарзаяб, гIемераб.